

Kateřina Smutná 1947-2016. K nedožitým sedmdesátinám ředitelky Moravského zemského archivu v Brně a k desátému výročí otevření nové archivní budovy.

Brno, Bohumír Smutný 2017, 170 s.

Je v současné době zvykem, že akademická i jiná historická pracoviště vydávají svým kolegům k životnímu jubileu sborníky.¹ Shodou několika nešťastných okolností - vydání služebního zákona, ustanovení nového ředitele MZA a nakonec předčasného úmrtí Kateřiny Smutné – nebyly v Moravském zemském archivu dány podmínky pro ústavem zaštitěné vydání „jubilejního“ sborníku. Iniciativy se tedy chopilo několik osobností, s nimiž byla dr. Kateřina Smutná v poslední době ve velmi úzkém pracovním kontaktu a rozhodli se vydat sborník k nedožitým 70. narozeninám. Také k události, kterou je téměř batolecí jubileum, a sice 10 let od otevření nové moderní účelové budovy pro Moravský zemský archiv, o které se jubilanťka významnou měrou zasloužila a dala tak velký dárek moravské archivní obci, archivářům, badatelům, studentům archivnictví i celé veřejné obci, ale konec konců i sobě k 60. narozeninám. Hlavním koordinátorem celého díla se stal dlouholetý spolupracovník v archivnictví, ale především manžel jubilanťky Doc. PhDr. Bohumír Smutný, Dr.

Sborník je členěn na tři části, první nese název *Životopis* a přináší hlavní životopisná data jubilanťky. Na něj navazuje výběrová bibliografie prací Kateřiny Smutné, které se týkají archivní teorie, archivní praxe, místopisných prací, kodikologických prací a historických studií na nejrůznější témata. Speciální část tvoří soupis příspěvků do denního tisku, rozhlasových a televizních pořadů, v nichž dr. Smutná prezentovala archivnictví i Moravský zemský archiv. Druhá část s názvem *Rozhovory* přetiskuje studii Františka Víchý, která pojednává o výstavbě nové archivní budovy, všímá si architektonických prvků, stavebních materiálů a technologií a je svým způsobem pohledem na vizi Kateřiny Smutné, při stavbě realizované v letech 2005-2007 (převzato z VVM LXVII, 2015, s. 252-264). V rozhovoru Jaromíra Ostrého s „jubilanťkou“ se Kateřina vyznává ze své lásky k historii, vzpomíná na jednotlivá pracoviště v Moravském zemském archivu, kterými během života prošla, představuje nové technologie v archivní praxi a těší se i z naděje pro rozvoj archivnictví, kterou představují mladí archiváři i zájemci o historii.

Stěžejní část sborníku ale představuje část třetí s názvem: *Jak jsme ji znali a potkávali...*, která přináší téměř pět desítek ohlédnutí autorů na vzájemné setkávání jako spolustudentů,

¹ *A vůbec ... Utajený sborník Mileně Flodrové k 75. narozeninám.* K vydání připravily Jana Čermáková, Radana Červená, Hana Jordánková, Irena Loskotová, Jitka Šibíčková. Statutární město Brno, Archiv města Brna, Brno 2010, 583 s.; *Alis volat propriis. Sborník příspěvků k životnímu jubileu Ludmily Sulítkové.* K vydání připravila Hana Jordánková. Statutární město Brno, Archiv města Brna, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Zemský archiv v Opavě. Brno 2016, 690 s.; *Datum per manus. Přátelé, kolegové a žáci Zbyňku Svitákovi k 60. narozeninám.* Lukáš Führer, Ivana Musilová, Josef Voborný, Radana Červená (eds.). Statutární město Brno, Archiv města Brna, Brno 2015, 451 s.

jako spolupracovníků na vzájemnou blízkou i vzdálenější spolupráci. Ke zvolené, rozsáhlé školní práci *Epigraphica Brunensia, Katalog brněnských nápisů do roku 1800* obhájené na katedře archivnictví v roce 19720 se váže vzpomínka Mileny Flodrové. Společné zážitky ze života na filozofické fakultě spojují s Kateřinou ale i jejím manželem Mgr. Jiřího Oseckého, PhDr. Slavomíra Brodessera, PhDr. Jiřího Hanzala, PhDr. Jana Mervarta, Doc. PhDr. Vladimíra Fice i PhDr. Karla Chobota. Jinou platformou pro setkávání a spolupráci byla Muzejní a vlastivědná společnost, s níž a osobnostmi, které ji tvořily, se Kateřina dostává do prvního kontaktu v letech 1973-1974, tedy v době kdy působila jako archivářka v Moravském zemském muzeu. Na tehdejší počátky kolegiální spolupráce vzpomínají Prof. PhDr. Jaroslav Sýkora, Prof. PhDr. Miloš Trapl i Doc. PhDr. Jaromír Kubíček. Archivní správu Slovenské republiky zastoupil svou vzpomínkou na bádání v MZA a na setkávání s Kateřinou a dalšími kolegy v MZA PhDr. Peter Kartous, emeritní ředitel Archivní správy Slovenské republiky.

Nedaleko od centrály MZA na Žerotínově náměstí, v budově bývalé Zemské sněmovny, pak Jihomoravského krajského národního výboru, dnes Ústavního soudu, bylo detašované pracoviště 1. oddělení archivu s velkou pořádací místností zvanou Osmnáctka. Zde se s Kateřinou setkali i „budoucí univerzitní archiváři“. Alena Mikovcová, dnes vedoucí archivu Mendlovy univerzity v Brně, vzpomíná na spolužití s Kateřinou i dalšími pracovníky archivu po svém absolutoriu archivnictví v roce 1978 a nástupu do tehdejšího archivu a přidělení právě na Osmnáctku. Stejně tak se na tomto pracovišti s Kateřinou v roce 1974 setkává PhDr. Jiří Pulec, který se následně přesouvá do druhého oddělení, ale v roce 1979 již MZA opouští, aby se stal archivářem Archivu Masarykovy univerzity. Dnešní ředitel Archivu města Brna vzpomíná na spolupráci s Kateřinou v době svého působení v MZA, zvláště na období kdy přechází na 3. oddělení jako instruktor pro podnikové archivy, kde již pracuje Dr. Smutná. Instruktorové oddělení pro okresní a podnikové archivy sídlilo v té době v budově bývalého augustiniánského kláštera u sv. Tomáše. Tato intenzivní praxe, časté vyjíždění k původcům jednotlivých podnikových archivů přiblížila Libora Blažka k profesi natolik, že se pro něj archivnictví stalo také srdcovou záležitostí jako pro Kateřinu.

Na svoji kolegyni a posléze ředitelku následně vzpomíná celá řada archivářů ze samé centrály MZA, ale i z „detašovaných pracovišť“, tedy ze Státních okresních archivů. PhDr. Vlastimil Svěrák se zmiňuje o naději, kterou do paní ředitelky vkládali, pro řešení interního problému SOkA Jihlava, která se ale bohužel pro náhlé odvolání paní ředitelky nenaplnila. Mgr. Karel Mlateček připomíná setkání s paní ředitelkou na slavnostním setkání při příležitosti kompletní rekonstrukce depozitáře SOkA Vyškov v Lysovicích a o vzájemné diskusi na téma zda rekonstruovat, či postavit novou budovu. PhDr. Eva Tichomirovová dává ve své vzpomínce nahlédnout do obtíží se stěhováním archiválií ze „staré“ budovy na Žerotínově náměstí a dalších depozitářů do nově postavené budovy MZA. Stěhování probíhalo od otevření nové budovy v předvečer státního svátku 27. října 2007 a poslední archiválie byly dostěhovány 11. prosince 2009. Vedle toho musela správkyňe fondů církevní provenience připravit řady listin z klášterních fondů na digitalizaci pro projekt Monasterium. S tím šlo v ruku v ruce čištění, případně restaurování listin a jejich umístění do nových speciálních krabic pro listiny.

PhDr. Karel Müller, ředitel Zemského archivu v Opavě, vzpomíná na zápas, který spojoval jeho archiv a MZA o návrat ke starým historickým názvům, který vedli oba ředitelé s archivní

správou a legislativci Ministerstva vnitra. Archivní správa nebyla této úpravě nakloněna, ale díky přízni několika poslankyň a jejich poslaneckému návrhu se přece podařilo do novely archivního zákona 343/1992 Sb. tuto změnu prosadit. Co se ovšem po listopadových změnách našim archivářům prosadit nepodařilo, bylo zřízení Českého archivního úřadu podřízeného Úřadu vlády ČR. Pokus o vymanění archivnictví z působnosti Ministerstva vnitra se, mimo jiné i přičiněním tehdejšího nového ředitele archivní správy Dr. Oldřicha Sládka, nezdařil.

Téměř všemi příspěvky se jako červená nit táhne obdiv a poděkování Kateřině Smutné za její boj o vybudování moderní archivní budovy pro MZA, který dotáhla k vítěznému konci v roce 2007. Dosáhla tak, ke 100 výročí získání tehdy moderních prostor pro archiv v Zemském domě na Žerotínově náměstí, vybudování moderní účelové budovy, kam se mohlo soustředit jak ředitelství, tak badatelské a přednáškové zázemí, tak depozitáře pro všechny archivní soubory i restaurátorské dílny.

Druhou červenou nití, která se sborníkem příspěvků táhne, je bolest nad necitlivým ukončením působení Kateřiny Smutné v Moravském zemském archivu. Nový služební zákon předepsal konkurzy na vedoucí místa státních úředníků. Konkurzní řízení pro MZA bylo vypsané v polovině roku 2015. Vzhledem k věku a zdravotním potížím se již Dr. Smutná do konkurzu nepřihlásila. Konkurzní řízení proběhlo a zástupci archivní správy stanovili vyhlášení výsledků na 7. října 2015 v budově MZA v Brně, byl ustanoven nový vedoucí tým MZA, ale s Dr. Smutnou se již na žádné ani dílčí pozici nepočítalo. Jak sama říkala: „ráno jsem šla do práce jako ředitelka a vrátila jsem se domů, jako nezaměstnaná“. Definitivně se s archivem rozloučila koncem listopadu 2015. V prosinci ale s novou intenzitou propukla její závažná nemoc, se kterou již několik roků bojovala. Této nemoci 7. května 2016 podlehla.

S podobně bolestivými případy nevděku k práci kolegů se v našem archivním světě setkáváme častěji. Bohužel. Dílo, které Kateřina Smutná v českém archivnictví vykonala, bude žít dál. Ať se jedná třeba o výrazný rozvoj práce s podnikovými archivy, nebo o výstavbu nové archivní budovy. A ve vzpomínkách kolegů bude vždy usměvavou, pracovitou a milou kolegyní.

Připomeňme si na závěr hlavní životopisná data:

Narodila se 14. 9. 1947 v Brně, kde v letech 1965-1970 studovala archivnictví. Obhájila zde rozsáhlou diplomovou práci Havránková Vilemína²: *Epigraphica Brunensia I., Katalog brněnských napsů do roku 1800*, Brno 1970, 1. sv. 1-337 s., 2. sv. 338-727 s., 3 sv. přílohy, kterou vedl tehdy docent Miroslav Flodr.³ Po absolutoriu nastoupila do Státního oblastního archivu v Zámrsku, zde pracovala v letech 1970-1972 jako odborná archivářka. Odtud se vrátila do Brna, kde pro léta 1972-1973 našla umístění jako archivářka v Moravském

² Jde o dívčí jméno Vilemína Kateřina Havránková, úředním rozhodnutím si upřednostnila druhé křestní jméno.

³ Jan Janák: *Diplomové práce z dějepisu a archivnictví obhájené na Filosofické fakultě UJEP v Brně v letech 1967-1970*. SPFFBU C 17, 1970, str. 193-196.

zemském muzeu. Zde se jí podařilo dopracovat a následně 1973 na filosofické fakultě obhájit svoji doktorskou práci *Epigrafické památky pardubického okresu*. V roce 1974 nastoupila do tehdy Státního oblastního archivu v Brně, nejdříve na první oddělení 1974, následně na druhé oddělení, pak na třetí oddělení pro podnikové archivy. V roce 1991 se stává zástupkyní ředitele a v roce 2000 ředitelkou MZA. Zapojuje se i do řízení profesního spolku České archivní společnosti, kde po dvě volební období 1996-2002 zastává funkci místopředsedkyně. Po listopadu 1990 se také podílí na výuce archivní praxe jak na Masarykově univerzitě, tak na Univerzitě v Hradci Králové. 27. října 2007 otvírá novostavbu MZA za kterou získává v roce 2011 Cenu Jihomoravského kraje za přínos v oblasti historických věd a v roce 2012 Cenu města Brna v oblasti výchovy a vzdělávání. 7. října 2015 je odvolána z místa ředitelky MZA a 7. května 2016 ve věku nedožitých 69 let umírá.